

СТАНОВИЩЕ

По дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по научна специалност „Психология“ на тема
**„Афект, уплаха и смущение в клинично-психологичната
съдебна експертна дейност“**

*(Софийски университет „Св. Климент Охридски“, Философски
факултет Катедра „Социална, организационна, клинична и
педагогическа психология“)*

Автор Георги Валериев Кирилов

от доц. д-р Владимир Т. Велинов, дм

Представеният за Становище дисертационен труд е написан върху 305 стр., от които началните са посветени на Увод, Актуалност на темата, Цел, Задачи, Обект и предмет на изследването, методология и методика.

Литературният обзор включва исторически коментар по темата, изясняване на понятията емоции, афект, уплаха и смущения, както и сравнителен анализ. Направен е подробен коментар на изследваните категории и състояния – уплаха, смущение, физиологичен афект, патологичен афект, кумулиран афект, влияния на алкохола при такива състояния.

Съществено място в литературния обзор заемат текстовете относно психодиагностиката на тези състояния, с подробен анализ на рускоезичната, немската и българската книжнина. На тази база е представена Методологична схема при психологичното изследване на лица, вероятно действали в такова състояние.

Организацията на изследването е кратък формален раздел и съдържа описание на конкретните цел и задачи, обект, методология и методики на изследването.

Третият раздел е най-същественният. Емпиричното изследване разбираемо е най-обемният раздел. В него подробно са описани процесите на конструиране на работен инструментариум, изследването на конкретни експертни заключения, прилагането на конструирания инструментариум върху изследваните експертни заключения с последващ статистически анализ на получените

резултати, усъвършенстване на инструментариума и прилагането на окончателния му вариант за анализ на изследване на конкретните експертни заключения. Накрая е направен обобщаващ анализ и коментар на възможностите на новопредставената методика.

Заключението е кратко, но съдържателно. Новостите са конкретизирани, ограниченията също. Макар и кратки, препоръките към клиничната практика и бъдещи изследвания са много съществени. Личното участие на автора е показано в списъка на публикациите и участията му в различни разработки по темата.

Литературната е представена в два варианта – под линия и като библиография в края на труда.

Този формален коментар на труда на Г. Кирилов е необходимо да бъде допълнен с обсъждане по същество.

Темата е особено актуална именно в областта на съдебната експертиза, където освен че специализираните текстове в тази област са написани от психиатри и са по-скоро изключения, а в съдебно-психологичната експертиза на тези твърде особени състояния не съществуват никакви нито практични, нито теоретични трудове и насоки. Именно съдебно-психологичната експертиза е онази най-съществена област на приложение, а не толкова съдебно-психиатричната, т.к. в правните текстове тези особени състояния се коментират и свързват с психологичните преживявания, а не с болестни психични отклонения.

Идеята и реализацията на създаването на специализиран психологичен инструментариум за компетентно изследване именно на тези особени състояния доказва значимата практическа полезност на работата, на чиято база дори би могло да се създадат нормативни документи или най-малкото методични указания или консенсусни становища.

Структурирането на дисертационния труд е предопределено от целта на създаването му и е напълно адекватно на тази цел.

Литературният обзор с коментарите на някои чуждоезични школи е обоснована платформа предвид историческите корени на българското правосъдие още от края на 19 век (Русия и Германия), а големите принципни и организационни различия между правните системи у нас и англоезичните и френскоезичните системи обяснява по-скромното им представяне.

Подробното представяне на психологията и патологията на емоционалните преживявания е полезно именно за разграничаването им. Разделът относно влиянието на особените емоционални преживявания (афект, уплаха, смущение) върху поведението на индивида в неговата правна позиция и базисното изясняване на

състоянията на вменяемост/невменяемост е неизбежно, но още по-полезен е паралелът между правната интерпретация и съдебно-експертната. В изясняването на поведенческите прояви и техните механизми като много съществен детайл е подчертано влиянието на базисните личностови особености и на моментните ресурси на личността, а не само на провокиращите външни фактори и особеностите на ситуацията.

Представянето на критерии за диагностика и съдебно-психологична оценка на афекта е с непосредствена практическа полза, а още повече представянето на методологична схема.

За организацията на изследването е необходимо да се изтъкне, че определянето на цели, на задачи, на обект и предмет, формирането на хипотези е издържано и съобразно възможностите за намиране на материали за изследване.

Подробното представяне на новосъздадения съдебно-психологичен инструментариум има две достойнства - авторската инициатива и съчетаването по специфичен начин на специализирани инструменти. Предлаганите кодове са изчерпателни и позволяват изясняване на значими области и влияния.

Представянето на получените резултати в диаграми и таблици позволява резултатите и зависимостите да бъдат съобразени стабилно и пълноценно, а текстовите коментари след илюстрациите допълнително обогатяват възприемането им. Освен несъмнената полезност за експертната на психичното състояние (синтезиране на специфични клъстери), този раздел илюстрира уменията на автора да организира научно проучване, да ползва стабилна методология и прецизни методики, да предлага значими практически решения.

Специфичен раздел е прилагането на финалния вариант на предлагания инструментариум върху вече готови експертни заключения. Значимият му обем показва особеното внимание на автора към изследваните материали и желанието му тази практика да бъде усъвършенствана. На базата на вече доказаните качества на инструментариума, изследваните експертни заключения са показали редица особености, в някои случаи дори значими несъответствия. Тези резултати илюстрират отсъствието на стабилна система за обучение, квалификация и практика на някои от специалистите вещи лица, които са извършили проучените експертизи. Но този проблем вече е извън тясно съдебно-психологичната област и по-скоро следва да бъде обект на влияние и усъвършенстване на системата на правораздаването като такава.

Дисертационният труд завършва с основни изводи и препоръки, които основно са особено полезни за съдебно-психологичната

експертиза, но в по-широката област и за експертизата на психичното състояние изобщо.

Авторефератът в обем от 117 стр. има същите раздели както и дисертационния труд. Съдържанието синтетично представя основните текстове, акцентите са поставени върху специфичните области от дисертацията. Разбираемо в автореферата като такъв не е приложен обемният материал с анализ на конкретни експертни заключения, но важните практически изводи и препоръки от тези анализи са в основата на работата.

Представения за обсъждане дисертационен труд притежава несъмнени позитивни качества и значими достойнства. Големият обем би могъл да се редуцира, ако представянето на конкретните решения на различни върховни съдебни състави е по-синтетично, т.к. за вещото лице съдебен психолог тези решения е възможно да не са толкова илюстративни, но от друга страна тези текстове биха били много полезни за други читатели на доктората – магистрати, адвокати, студенти по право.

В Заключение, намирам представения дисертационен труд „Афект, уплаха и смущение в клинично-психологичната съдебна експертна дейност“ и придружаващия го Автореферат да отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав на Република България и на Правилника за прилагането му, както и на допълнителните изисквания на Правилника на СУ. Основания за това са завършеността и комплексността на представения изследователски труд, неговото значимо научно-теоретично и научно-практическо значение по една актуална и практически неизследвана тема. Трудът илюстрира научния и изследователски капацитет на автора и особено практическата полезност на проучването.

Убедено предлагам на членовете на научното жури да бъде взето решение за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по научна специалност „Психология“ на Георги Валериев Кирилов.

София, 03.05.2022 г.

ПОДПИС: